तथाहि—अत्र ध्वनिगुणीभूतव्यङ्ग्यदोषगुणालंकाराणां शब्दार्थगतत्वेन व्यवस्थितेरन्वयव्यतिरेकानुविधायित्वेन नियम इति । न च 'अन्धकक्षय—' इत्यादौ शब्दाभेदः, 'अर्थभेदेन शब्दभेदः' इति दर्शनात् । किं चात्र शब्दस्यैव मुख्यतया वैचित्र्यबोधोपायत्वेन कविप्रतिभयोट्टङ्कनाच्छब्दालंकारत्वमेव । विसदृशशब्दद्वयस्य वन्धे चैवंविधस्य वैचित्र्याभावाद् वैचित्र्यस्यैव चालंकारत्वात् । अर्थमुखप्रेक्षितया चार्थालंकारत्वेऽनुप्रासादीनामपि रसादिपरत्वेनार्थमुखप्रेक्षितयार्थालंकारत्वप्रसङ्गः । शब्दस्याभिन्नप्रयत्नोच्चार्यत्वेनार्थालंकारत्वे 'प्रतिकूलतामुपगते हि विधौ' इत्यादौ शब्दभेदेऽप्यर्थालंकारत्वं तवापि प्रसज्यत इत्युभयत्रापि शब्दालंकारत्वमेव । यत्र तु शब्दपरिवर्तनेऽपि न श्लेषत्वखण्डना, तत्र—

दिति । यथा लोके मौल्यादिगतं मुकुटादि मस्तकाद्यलंकारत्वेन व्यपदिश्यते तथा काव्येऽपीत्यर्थः ॥ दूषयति—तदन्ये इति । शब्दाभेदादर्थश्लेष इति यदुक्तं तद्दूषयति—न चेति । दर्शनस्य प्रामाण्यानभ्युपगमे त्वाह—किं चेति । कविप्रतिभया कवीनामनुभवेन उट्टङ्कनाद् विषयीकरणात् । शब्दस्यान्वयानुविधायित्वं प्रदर्श्य व्यतिरेकानुविधायित्वं दर्शयति—विसदृशेति । वन्धे चेति चकारस्य वैचित्र्याभावाच्चेत्यन्वयः । ननु वैचित्र्यस्य शब्दान्वयव्यतिरेकानुविधायित्वेन किमायातमत आह—वैचित्र्यस्यैवेति । अलंकारत्वादलंकारनियामकत्वात् । अर्थमुखप्रेक्षितया अर्थानुसंधानसापेक्षत्वेन अर्थालंकारत्वे अर्थालंकारत्वाङ्गीकारे । रसादिपरत्वेन रसाद्युत्कर्षाभिप्रायप्रयोज्यत्वेन । शब्दभेदेऽपीति । 'विधौ' इत्यादौ स्वरभेदाभावेन एकप्रयत्नेनैव शब्दद्वयोच्चारणादर्थद्वयप्रतीतिरिति भावः । उभयत्र

पुराणवार्ता इति तु युक्तम् ॥ तथा च शिवमहिम्नः स्तवे—'रथः क्षोणी यन्ता शतधृतिरगेन्द्रो धनुरथो रथाङ्गे चन्द्रार्कौ रथचरणपाणिः शर इति' ॥

1. शब्दार्थेति । पर्यायान्तरपरिवृत्तिसहत्वासहत्वाभ्यां शब्दार्थगतव्यवस्थितिरिति भावः ॥

2. दर्शनादिति । 'यावन्त एवमर्थाः स्युः शब्दास्तावन्त एव हि ।' इत्याद्युक्तिमूलकादित्यर्थः ॥

3. शब्दभेद इति । विधिविधुशब्दयोः पार्थक्येऽपीत्यर्थः ॥

4. श्लेषत्वेति । श्लेषत्वखण्डना श्लेषभङ्गः ॥

---

१. 'अर्थ' इति नास्ति क-ख-पुस्तकयोः. २. 'लोके' इति मुद्रितपुस्तके नास्ति. ३. 'अर्थालंकारत्वे' इति पुस्तकान्तरे नास्ति.